

UOT: 376

Məlik Şixbala oğlu Məlikov
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin
Şamaxı filialının müəllimi
<https://orcid.org/0000-0002-3354-1992>
[https://doi.org/10.69682/azrt.2024.91\(3\).54-56](https://doi.org/10.69682/azrt.2024.91(3).54-56)

TƏHSİL PROSESİNDƏ İNNOVATİV TEXNOLOGİYALARDAN İSTİFADƏ

Мелик Шихбала оглы Меликов
преподаватель Шамахинского филиала
Азербайджанского Государственного Педагогического Университета

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Malik Shikhbala Malikov
lecturer at the Shamakhi branch of the Azerbaijan State Pedagogical University

USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Xülasə. Bu məqalədə müasir təhsil mühitinin yaradılması təcrübəsinin həyata keçirilməsi üçün innovativ şəraitin yaradılması, təhsil prosesində innovativ texnologiyaların tətbiqi təcrübəsi tədqiq edilir. Kompüter texnologiyalarının təlim prosesi üçün imkanları araşdırılır.

Açar sözlər: *innovasiya, müasir texnologiya, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, kompüter texnologiyaları.*

Резюме. В данной статье изучается создание инновационных условий для реализации опыта современной образовательной среды, применения инновационных технологий в образовательном процессе. Исследуются возможности компьютерных технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: *инновации, современные технологии, информационно-коммуникационные технологии, компьютерные технологии*

Summary. In this article, the creation of innovative conditions for the implementation of the experience of creating a modern educational environment, the experience of applying innovative technologies in the educational process is studied. The possibilities of computer technologies for the educational process are investigated.

Keywords: *innovation, modern technology, information and communication technologies, computer technologies.*

Əsrimiz yüksək kompüter texnologiyaları əsridir. Müasir uşaq elektron mədəniyyət dünyasında yaşayır. Bu gün ənənəvi “müəllim – şagird – dərslük” sxeminə – kompüter-yəni yeni bir qol da əlavə olunmuşdur, məktəb təliminə isə kompüterli təlim də daxil daxil edilmişdir. Əslində bu prosesdə müəllimin rolu qlobal informasiya axınının koordinatoru olmaqdır. Zamanla ayaqlaşan müəllim bu gün psixoloji və texniki cəhətdən tədrisdə informasiya texnologiyalarından istifadə etməyə hazırdır. İşdə informasiya texnologiyalarından istifadə edərkən müəllimin iş təcrübəsi və təhsil vacib deyil, bu texnologiyalara yiyələnmək istəyi və istəyi

önəmlidir. Müasir informasiya texnologiyalarının tədris prosesinə tətbiqi imkan verir ki, müəllim:

- sinifdə tədris və idrak fəaliyyətinin müxtəlif formalarını təşkil etsin;
- tələbələrə fərdi işi gücləndirsin;
- kompüterdən dərslərin bütün mərhələlərdə istifadə oluna bilər:

həm dərslərin hazırlanmasında, həm də təlim prosesində: yeni materialın izahı (girişi), əldə edilmiş biliklərin möhkəmləndirilməsi, təkrarlanması və monitorinqi zamanı.

Kompüter təlim texnologiyaları informasiyanın hazırlanması və şagirdə ötürülməsi prosesidir, onun əsas vasitəsi kompüterdir. Təcrübədə

təhsil informasiya texnologiyaları informasiya vasitələrindən istifadə edən bütün xüsusi texniki texnologiyalara aiddir.

İstənilən pedaqoji texnologiya informasiya texnologiyasıdır, çünki texnoloji təlim prosesinin əsasını informasiyanın qəbulu və istehsalı təşkil edir.

Təlim prosesində informasiya texnologiyalarından istifadə təhsil prosesinin ümumi səviyyəsini yüksəldir və şagirdlərin idrak fəallığını artırır. Təbii ki, bunun üçün müəllim bir sıra mühüm bacarıqlara yiyələnmişdir, məsələn: kompüterdə işləmək və standart proqram təminatından istifadə etmək üçün zəruri olan texniki bacarıqlar; məktəblilərin səriştəli təlimi üçün zəruri olan metodiki bacarıqlar; müxtəlif dərslərdə təhsil informasiya vasitələrindən səriştəli istifadə üçün zəruri olan texnoloji bacarıqlar.

Müəllimin müasir texnologiyalardan bacarıqla istifadə etməsi şagirdin yaradıcı potensialının formalaşmasına pedaqoji təsiri artırır. Təlim prosesində yeni informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadənin səmərəliliyini artırmaq üçün elektron təlim vəsaitlərinin və proqram təminatının keyfiyyətinin yüksəldilməsi zəruridir. Təlim informasiya ehtiyatlarının və innovativ texnologiyaların tədrisən formalaşması təlim prosesində öz layiqli yerini tutacaq və onların əsasında müxtəlif səviyyəli mütəxəssislərin hazırlanması və yenidən hazırlanması proqramlarının formalaşdırılması mümkün olacaqdır.

İnformasiya təhsili insan və cəmiyyətin həyatının bütün sahələrini əhatə edir. İnformasiya təlimi sahəsi və prosesinə üzvi olaraq ailə, məktəb, kollec, universitet, təkmilləşdirmənin müxtəlif formaları və yaşlıların təhsili, vasitələri daxil edilməlidir.

Təlim prosesində kompüter texnologiyalarından istifadənin məqsəd uyğunluğu onunla müəyyən edilir ki, onların köməyi ilə müvafiqlik, əyanilik, məlumatlılıq, fəallıq və s. kimi didaktik prinsiplər səmərəli şəkildə həyata keçirilir.

Kompüter texnologiyaları təlim prosesi üçün aşağıdakı imkanları təmin edir:

1. təlim prosesində idrak fəaliyyətini rəsiyal təşkil etmək;

2. qabiliyyətlərinə və öyrənmə tərzinə görə fərqlənən şagird kateqoriyalarını fəal təlim prosesinə cəlb etmək;

3. şagirdin hiss qavrayışının bütün növlərini cəlb etməklə, təlim prosesini daha səmərəli etmək;

4. peşəkar bacarıqların əldə edilməsi və möhkəmləndirilməsi;

5. özünü təhsil səviyyəsini, təhsil fəaliyyəti üçün motivasiyanı artırmaq;

6. şagirdə böyük həcmdə bilik vermək;

7. intellektual və yaradıcılıq qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək;

8. müxtəlif məlumat mənbələri ilə işləmək;

9. təhsildə qlobal tendensiyaları həyata keçirmək.

Kompüter texnologiyalarından istifadə sayəsində açıq təhsil sistemi qurmaq mümkün olur. Məhz, onlardan istifadə sayəsində təhsilin məzmununun formalaşdırılması metodları və texnologiyaları təkmilləşdirilir, təhsil sistemi daha çevik olur, bir çox rutin proseslərin avtomatlaşdırılması hesabına onun ətraf aləmdəki dəyişikliklərə reaksiyası sürətlənir. tədris materialının təşkilinin müasir üsulları ondan istifadənin səmərəliliyini artırır və kompüter texnologiyalarının tətbiqi təhsil prosesinin təşkili, təhsil sisteminin idarə edilməsi mexanizmlərinin səmərəliliyinin və adekvatlığının artırılması üçün optimal texnologiyalar toplusu yaradır:

- Birincisi, tədris prosesində internet kimi informasiya texnologiyalarından istifadə. Elektron dərslilər, pulsuz ensiklopediya (vikipediya) kimi informasiya resurslarından istifadə etmək üçün şagirdlərin praktik məşğələlər zamanı internetə çıxışının olması və mümkünliyünü təmin edir.

İkincisi Azərbaycan müxtəlif yerlərində orta və ali təhsil müəssisələrinin müəllimləri arasında onlayn mühazirələrin keçirilməsinə imkan yaradır. Məsələn, ixtisas fənləri üzrə mühazirələrin, seminarların və praktiki tapşırıqların keçirilməsi. Bu, ölkənin aparıcı universitetlərinin alimləri ilə ünsiyyət qurmaq, kompüter texnologiyaları müəllimlərə ənənəvi tədrisə xas olan adi tədris fəaliyyətlərindən imtina etmək, ona intellektual iş formalarından istifadə etmək imkanı verir, onu tədris materialının əhəmiyyətli bir hissəsini təqdim etməkdən azad edir. Yeni texnologiyalardan istifadə şagirdə nəinki fənni daha yaxşı öyrənməyə, həm də əldə edilmiş bacarıqlara sahib olmağa şərait yaradır.

Müasir cəmiyyətin öz inkişafının informasiya dövrünə keçidi təhsilin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri kimi gələcək mütəxəssisin in-

formasiya mədəniyyətinin əsaslarının formalaşdırılmasını ortaya çıxarır. Aydındır ki, informasiya mədəniyyəti ümumi mədəniyyətin tərkib hissəsidir. Onun ən mühüm atributları “keçmişin irsinə dərin, şüurlu və dəyərlı münasibət, həyatın bu və ya digər sferasında reallığı yaradıcı şəkildə qavramaq və dəyişdirmək bacarığı” kimi tanınır.

Mədəniyyətin bu şəkildə dərk edilməsi kontekstində müəllimin şəxsiyyət kimi inkişafı üçün sadəcə olaraq onu müasir texnologiyaların informasiya-kommunikasiya imkanları ilə tanış etmək, informasiya mədəniyyətini mənimsətmək lazımdır ki, bu da ona və şagirdlərinə təhsilin əsas məqsədlərindən birinə nail olmaq: insanlar və mədəniyyətlərin dialoqundan tutmuş yaradıcı potensialın müəyyən edilməsi və inkişafı yolu ilə insan icmalarının qarşılıqlı zənginləşməsinə və məhsuldar qarşılıqlı fəaliyyətinə nail olmaq yolu açır. Buna görə də, müasir informasiya cəmiyyətinin bir üzvünün informasiya mədəniyyəti, ümumi kateqoriyalar (təfəkkür, davranış, ünsiyyət və fəaliyyət mədəniyyəti) ilə əlaqəli və aşağıdakı əsas komponentləri əhatə edən bir insanın peşəkar və ümumi mədəniyyətinin bir hissəsi kimi təqdim edilə bilər:

1) insanın informasiya fəaliyyətinin humanist dəyərinin şəxsi səviyyədə qəbul edilməsi;

2) informatika və İK texnologiyaları sahəsində ünsiyyət və əməkdaşlıq mədəniyyəti, şəxsiyyətlərarası və kollektiv qarşılıqlı əlaqə üçün telekommunikasiya imkanlarından istifadə, informasiya münasibətləri sahəsində mənəvi davranış;

3) texnologiya sahəsində sərbəst oriyentasiya, təfəkkürün çevikliyi və uyğunlaşması;

4) peşəkar problemlərin ən səmərəli həlli üçün informasiyalaşdırmadan istifadə;

5) informasiya münasibətlərini tənzimləyən əsas hüquq normalarını bilmək və həyata keçirmək, hərəkətlərə görə məsuliyyəti dərk etmək;

6) informasiya və peşə fəaliyyətində əməyin və sağlamlığın qorunmasının elmi təşkili prinsiplərinin həyata keçirilməsi.

Ədəbiyyat:

1. Зигунова А.С. Использование информационно коммуникационных технологий в образовательном процессе / А.С. Зигунова, Москва, -2016. – 32 с.
2. Кукушин В.С. Информатизация образования / В.С. Кукушин, Ростов на Дону, 2014. - 14-15 с.

Şagirdlərin informasiya mədəniyyəti əsasını ümumi orta təhsil təşkil edən, komponentləri şagirdin təlimi, tərbiyəsi və inkişafı olan informasiya cəmiyyətinin təhsil sferasında formalaşır. Ona görə də müasir ümumi orta təhsili həyatın bütün sahələrində müasir texnologiyalardan istifadə etmədən təsəvvür etmək mümkün deyil.

Təhsilin informasiyalaşdırılması və informasiya cəmiyyətinin inkişafı bir-biri ilə sıx bağlıdır. Bir tərəfdən informasiya cəmiyyətinin formalaşması informasiya texnologiyalarının təhsil fəaliyyətinin bütün sahələrinə nüfuz etməsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edir, digər tərəfdən isə məhz təhsilin informasiyalaşdırılması cəmiyyət üzvlərinin informasiya mədəniyyətinin yaranmasına və inkişafına səbəb olur.

Problemin aktuallığı. Qloballaşma və yüksək texnologiyalar dövründə təhsil sosial sabitliyin, ölkənin iqtisadi rifahının, rəqabətqabiliyyətliliyinin və milli təhlükəsizlik amilidir. Sosial münasibətlərin strukturu dəyişir, cəmiyyətin ehtiyacları və nəticədə təhsilin məqsədləri dəyişir.

Bu gün əsas vəzifə təlim prosesini elə təşkil etməkdir ki, o, şagirdlərin intellektual inkişafını təmin edə bilsin,

Müasir məktəblərdə tədrisə müxtəlif yanaşmaların planlaşdırılmasına, hazırlanmasına, təşkilinə və aparılmasına, məzmunu müxtəlif ənənəvi və aktiv qeyri-ənənəvi təlim metodlarını özündə birləşdirən uşaqlarla işin ənənəvi və yeni aktiv təhsil formalarına getdikcə daha çox diqqət yetirilir. Bu baxımdan müraciət etdiyimiz mövzu aktualdır.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalədə müasir informasiya cəmiyyətinin bir üzvünün informasiya mədəniyyəti, ümumi kateqoriyalar (təfəkkür, davranış, ünsiyyət və fəaliyyət mədəniyyəti) ilə əlaqəli və aşağıdakı əsas komponentləri əhatə edən bir insanın peşəkar və ümumi mədəniyyətinin bir hissəsi kimi təqdim edilir

Problemin praktik əhəmiyyəti. Ayrı-ayrı fənlərin tədrisində tələbələrin yaradıcılıq qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək, təlim və idrak fəaliyyətində özünü reallaşdırmanın müsbət dinamikasını formalaşdırmaq vasitəsi kimi innovativ təlim texnologiyalarından istifadə.

E-mail: melikmelikov1960e@mail.ru

Redaksiyaya daxil olub: 29.05.2024